

Oikeusapua kehitettävä

Oikeusministeriön työryhmä arvioi oikeusavun kehittämistarpeita. Mietintö sisältää asianajajien kannalta monia tärkeitä ja perusteltuja uudistusehdotuksia. Niistä ehkä tärkeimmät ovat tuntipalkkion nostaminen 100 euroon ja siirtyminen selkeään tuntilaskutukseen. Matkustamiseen ehdotettiin omavastuuta.

Huhtikuussa valmistuneessa työryhmämietinnössä ehdotetaan, että korvattavan oikeusavun yläraja laskettaisiin 100 tunnista 80 tuntiin. Tuomioistuin voisi kuitenkin päättää oikeusavun jatkamisesta. Tuomioistuimelta voisi hakea kerrallaan 30 tunnin pidennystä.

Nykyisiä maksatusperusteita on pidetty työläänä soveltaa, ja palkkioiden määrääminen on vienyt tuomioistuimilta paljon työaika. Palkkiot ovat määräytyneet sen mukaan, onko kyseessä ollut asiaan valmistautuminen, suullinen käsittely vai matka- ja odotusaika.

Asiakohtaiset vähimmäispalkkiot

Kiinteämääräisistä palkkioista ehdotetaan luovuttavaksi ja palkkioperusteita yksinkertaistettaviksi. Korvaus istuntokäsittelystä maksettaisiin aina todellisen ajankäytön perusteella. Tuntipalkkiota ehdotetaan nostettavaksi 91 eurosta 100 euroon tunnilta. Asian valmistelusta tavanomaisessa rikosasiassa korvattaisiin korkeintaan viiden tunnin työ.

Myös matka-ajalta saisi 100 euron tuntikorvauksen, mutta vain siltä osin, kun edes takainen matka-aika ylittää yhden tunnin ja yhdensuuntainen matka ylittää 20 kilometriä. Tältä osin mietintöön sisältyy kahden Asianajajaliittoa edustaneen jäsenen eriävä mielipide. Nykyisin matka- ja odotusajalta on korvattu erikseen 72 euroa tunnilta, mikäli matka-aika on katsottu ylipäättään korvattavaksi.

Istuntokäsittelystä avustajalle taattaisiin tuntitaksan ohessa asiakohtaiset vähimmäispalkkiot, jotka vaihtelevat käsittelyn keston,

asiatyyppin ja tuomioistuimen mukaan. Käräjäoikeudessa vähimmäispalkkio rikosasiassa avustamisesta olisi 400 euroa ja yli kolmen tunnin istuntokäsittelystä 600 euroa.

Käytäntö helpommaksi

Työryhmä yksinkertaistaisi oikeusavun hakemismenettelyä. Pienituloisimpien ei tarvitsisi enää oikeusapua hakiessaan esittää kuitteja tuloistaan, varoistaan ja veloistaan. Oikeusaputoimisto tarkastaisi suoraan verottajalta ilman omavastuuta oikeusapua saavien tiedot.

Rikosasioissa syytettyinä oleville oikeusapu myönnettäisiin jatkossa ainoastaan syytetyn omien tulojen perusteella. Puolison tuloilla ja varoilla ei olisi enää vaikutusta oikeusavun myöntämiseen.

Työryhmän ehdottamat muutokset mahdollistaisivat niin sähköisen asioinnin kuin asiantuntijajärjestelmänkin kehittämisen. Tavoitteena on, että oikeusavun hakemiseen, päätöksentekoon ja maksatukseen saataisiin yhtenäinen sähköinen käsittelypohja. Tällöin samaa asiakirjapohjaa voitaisiin käyttää eri vaiheissa, jolloin samaa työtä ei tarvitsisi tehdä useaan eri kertaan. Työryhmä esittää myös, että avustaja toimittaisi tuomioistuimelle nykyisen laskuerittelyn lisäksi sähköpostilla laskuyhdistelmän. Yksityiskohtaisemmin sähköiseen järjestelmään siirtymistä pohdittiin toisessa työryhmässä, joka jätti mietintönsä kesäkuussa.

Matkat lisääntyvät

Työryhmän mukaan valtio ei voi saavuttaa merkittäviä säästöjä yksityisten avustajien palkkioperusteita muuttamalla vaarantamatta oikeusturvaa ja kaventamatta oikeusapua saavien piiriä. Ehdotuksen mukainen kustannusvaikutus säilyisi nykyisellään. Viime vuonna yksityisille avustajille ja puolustajille maksettiin palkkioita ja kor-

vauksia yhteensä 34,3 miljoona euroa. Valtion kehittymättömän tilinpidon vuoksi ei ole tiedossa, kuinka paljon tästä summasta saatiin perittyä takaisin vastapuolilta ja syytetyiltä, jotka joutuivat korvaamaan puolustajansa palkkion valtiolle.

Avustaja on saatava valita itse

Lyhyissä rikosistunnoissa kustannukset vähenisivät, koska korvaus olisi työtuntien perusteella pienempi kuin nykyisin maksettava kiinteä palkkio. Kustannuksia taas lisäävät tuntipalkkion ja matka-ajan korvausten korottaminen. Kokonaisuudessaan yksityisille oikeusavustajille maksettavat palkkiot ja korvaukset säilyisivät nykyisellä tasolla.

Asianajajaliitto antoi ehdotuksesta lausunnon kesällä. Ehdotuksia pidettiin kannatettavina ja tärkeinä. Liitto kuitenkin yhtyi edustajiensa jättämään eriävään mielipiteeseen, ja lausunnossa tuotiin esiin huoli siitä, että hallitusohjelmaan kuuluvan käräjäoikeusverkoston karsimisen myötä avustajien matkustaminen tulee lisääntymään. Tästä aiheutuvia kustannuksia ja ajanhukkaa ei tule jättää yksityisen avustajan kannettavaksi. Lausunnossa myös kyseenalaistettiin säännös, ettei avustaja saa ottaa päämiehellään vastaan kulukorvausta: Jos valtio maksaa jatkossa entistä vähemmän matkakulua, niin miten turvataan asianosaisen oikeus valita itse avustajansa, jos edes matkakulut itse maksamalla ei voi saada käräjille mieleistään avustajaa?